

Сердюк А.М.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Реформування агропромислового виробництва в Україні, оскільки країна надає йому пріоритетне значення, повинне здійснюватися шляхом гармонізації всіх його складових ланок із врахуванням природно-кліматичних та соціально-економічних чинників. Головними завданнями агропромислового виробництва, перш за все, є забезпечення населення високоякісними продуктами харчування, а переробної промисловості сільськогосподарською сировиною. Досягнення цієї мети в аграрному секторі економіки передбачається за рахунок впровадження економічних реформ, що націлені на інтенсифікацію агропромислового виробництва в цілому і окремих його галузей зокрема. Насамперед, це широке застосування прогресивних агротехнічних технологій вирощування сільськогосподарських культур та підвищення ефективності тваринництва. Планується більше ніж втричі збільшити темпи росту сільського господарства як головної ланки агропромислового виробництва, яке зможе виробити значний обсяг високоякісної продукції, за рахунок чого можна підвищити ефективність його галузей та ланок. Значна увага з боку держави до реформування та побудови соціально орієнтованого аграрного сектору економіки направлена на інтеграцію зі світовим співтовариством, зокрема європейським. Тільки гармонізація всіх складових агропромислового виробництва передбачає певну відповідність (пропорційність) та злагодженість, дотримання комплексного та збалансованого розвитку на мікро- та макроекономічному рівнях. Гармонійний процес сприяє складанню єдиного виробничого плану розвитку сільського господарства і переробних галузей на певний період як на регіональному, так і на міжрегіональному рівнях. Організація сучасного розвитку агропромислового виробництва потребує поєднання та взаємної відповідності законодавчої бази не лише на регіональному рівні, але і на рівні країн, з якими наша держава здійснює співробітництво, для регулювання та вдосконалення бухгалтерського обліку і статистики, тобто узгодження загальних стандартів. Стандартизація, в свою чергу, зумовлює встановлення єдиних норм і вимог до обліку і статистики в агропромисловому виробництві, застосування уніфікованого набору стандартів, які дозволяють глобалізувати принципи й системи облікової політики в аграрному секторі. Впровадження цих заходів в агропромисловому виробництві дасть змогу відповідно до ринкових умов характеризувати основні процеси виробництва й розподілу продукції, чистого прибутку, фінансів та національного багатства країни. Вдосконалення системи показників обліку і фінансової звітності є найважливішим чинником достовірної інформації про діяльність окремих сільськогосподарських і промислових підприємств, а це дозволяє реально відобразити обсяг виробленої продукції, структуру, темпи розвитку виробництва, собівартість валового внутрішнього продукту в аграрному секторі.

Сільське господарство України, від якого залежить економічний рівень розвитку агропромислового виробництва, знаходиться у переломному періоді: формуються нові господарські структури, урізноманітнюються типи сільськогосподарських товаровиробників різних форм господарювання, змінюються форми відомств після їх реорганізації, що слід враховувати і відображати в статистичній звітності. На даному етапі не завжди статистичні управління можуть здійснювати суцільне спостереження і доводиться застосовувати вибіркоче, постійно вдосконалюючи методологію отримання достовірної статистичної інформації [2].

На основі використання системи статистичних показників можна:

1. Визначити кількісні взаємозв'язки і пропорції, структуру формування й використання агрокліматичних, матеріальних та фінансових ресурсів.

2. Охарактеризувати процеси утворення, розподілу, перерозподілу й використання грошових доходів за галузями й ланками агропромислового виробництва, а також обсяги виробництва та форми й канали реалізації продукції.

3. Дати аналіз напрямків використання капітальних вкладень на регіональному та галузевому рівнях, а також різноманітних форм підпорядкування власності.

В системі агропромислового виробництва формуються нові інтегровані структури з виробництва, переробки, зберігання і реалізації продукції, діяльність яких свідчить, що тут створюються найбільш сприятливі умови для збільшення обсягів рослинницької і тваринницької продукції, підвищення матеріальної зацікавленості підприємств сільського господарства, переробної промисловості у досягненні високого економічного ефекту.

На сучасному етапі розвитку, реформування та вдосконалення агропромислового виробництва не вирішеною проблемою залишається не лише статистичне обстеження основних його ланок, а й координація діяльності нових формувань, управління, фінансування галузей в умовах переходу до ринку. Ці питання ще недостатньо вивчені, вченими-аграрниками розробляються відповідні методичні та методологічні підходи, пропозиції щодо фінансової підтримки розвитку агропромислового виробництва з боку держави.

Підвищення ефективності функціонування агропромислового виробництва полягає в поліпшенні забезпечення населення високоякісними продуктами харчування і переробної промисловості сировиною, а також особливе місце належить розвитку та поглибленню інтеграції виробництва сільськогосподарської продукції та її промислової переробки. Такий напрямок сучасного агропромислового виробництва відображає об'єктивний процес функціонування і є важливою передумовою розвитку суспільного поділу праці в аграрній сфері. Сутність суспільного поділу праці полягає у поступовому відокремленні і диференціації галузей сільського господарства, поглибленні спеціалізації агропромислового виробництва, посиленні внутрішньогалузевого і міжгалузевого товарообміну, впровадженні новітніх технологій, що забезпечують

підвищення продуктивності праці. Крім того, поглиблення інтеграції, суспільного поділу праці сприяють поглибленню і розширенню виробничих зв'язків між галузями сільського господарства. Цей процес все більше поширюється і на поглиблення зв'язків між підприємствами переробної промисловості. Таким чином, суспільний поділ праці, спеціалізація сільськогосподарського виробництва, переробної промисловості є передумовою для розвитку кооперації, тобто для поєднання виробничих і економічних зв'язків між окремими господарськими структурно-функціональними елементами, які поступово координуються, об'єднуються у постійні форми організації виробництва. Отже, інтеграцію агропромислового виробництва доцільно розглядати як органічне поєднання, насамперед, фінансово-економічної діяльності товаровиробників сільськогосподарської продукції різних форм господарювання та промислових підприємств, що переробляють сільськогосподарську сировину.

Виробнича діяльність сільськогосподарських товаровиробників і підприємств переробної промисловості спрямована на досягнення якнайбільшого економічного прибутку. Але промислові підприємства галузей, які переробляють сільськогосподарську продукцію, прагнуть зменшити визначення ціни на одиницю сільськогосподарської сировини, мотивуючи іноді таке ставлення тим, що сировина не зовсім якісна внаслідок її зберігання, транспортування тощо. Внаслідок цього дуже часто сільськогосподарські виробники змушені до пошуків інших шляхів промислової переробки тієї чи іншої сировини з метою забезпечення зростання економічних показників своїх господарств. В зв'язку з цим в сільській місцевості з'явилося багато дрібних цехів і підприємств з переробки сировини і кількість їх постійно зростає. Це позитивні зрушення в сільській місцевості, які дозволяють раціонально використовувати сільськогосподарський ресурс і забезпечити більш якісне харчування споживачів. А тим часом існуюча потужна промисловість з переробки сільськогосподарської продукції в містах дуже часто не завантажена в повній мірі, що призводить до скорочення обсягів і асортименту готових до споживання продуктів харчування.

Методологічною основою агропромислового виробництва, як надзвичайно актуального напрямку в галузі економічної і соціальної географії, є праці М.М. Паламарчука, А.М. Паламарчука, Р.А. Язвиніної, Г.В. Балабанова, Я.Б. Олійника, В.П. Нагірної [3], М.Д. Пістуна, В.О. Гуцала, Н.І. Провотора [4], П.П. Борщевського, Д.К. Прейгера, Р.А. Івануха [1], присвячені територіальній організації сільського господарства та агропромислових комплексів, раціональному розміщенню продуктивних сил.

В сучасній географічній науці і практиці дедалі ширше користуються таким поняттям, як територіальна організація сільського господарства. В зв'язку з цим надзвичайно важливо визначити, чим воно відрізняється від поняття "розміщення", яке давно вживається в економічній і соціальній географії.

Територіальна організація агропромислового виробництва, на наш погляд, може розглядатися як самостійна система просторового сполучення та взаємодії сировинних зон, галузей та виробництв, а також агропромислових комплексів різних типів, яка базується на раціональному використанні агроресурсного потенціалу, матеріальних і трудових ресурсів, збереженні оточуючого середовища, а також на економії витрат на транспортні зв'язки між виробниками сільськогосподарської продукції, центрами переробки сировини та ринками споживання продуктів харчування, що сприяє досягненню народногосподарської ефективності.

В цьому визначенні підкреслюються такі принципові положення: галузеві і регіональні особливості сільськогосподарського виробництва органічно взаємопов'язані, просторові аспекти агропромислового виробництва обумовлені специфічністю використання агроресурсного потенціалу, сукупністю спеціалізованих АПК з різним економічним рівнем розвитку, скороченням витрат на збереження і транспортування сільськогосподарської продукції від виробника до споживача.

Поняття "територіальна організація" значно ширше, ніж поняття "розміщення", під яким звичайно розуміється розподіл на території тих чи інших сільськогосподарських і промислових виробництв. Розміщення не передбачає деяких економіко-географічних аспектів агропромислового виробництва, які не належать до категорії територіального розподілу (міжгалузеві і внутрішньогалузеві пропорції та виробничі зв'язки, просторову інтерпретацію форм суспільної організації виробництва, структурні особливості агропромислових сполучень). Під терміном "розміщення" розуміється прив'язка сільськогосподарських і переробних підприємств до сировинної зони, забезпеченість технікою сільського господарства, промисловості, що переробляє його сировину, засобів збереження і транспортування продукції, забезпеченість трудовими ресурсами, впровадження індустріальних методів в сільське господарство, забезпеченість хімічними і біологічними засобами захисту рослин і тварин від хвороб. Від рівня розвитку продуктивних сил залежить характер суспільного розподілу праці, зокрема спеціалізація, кооперування і процеси агропромислової інтеграції в цілому [3].

Відомо, що на певному етапі розвитку розміщення галузей і виробництв агропромислового виробництва, а також розподіл їх на території залишається стабільним. Якщо виробничі, технологічні зв'язки і пропорції між галузями та підприємствами змінюються, набувають іншого значення, то розвиток такого процесу створює сприятливі передумови для територіальної організації агропромислового виробництва. Безумовно, що поняття територіальна організація – поняття більш динамічне, ніж розміщення, і одне із них не може бути використане замість іншого.

Таким чином, аналіз територіальної організації агропромислового виробництва неможливий, якщо відсутня оцінка рівня його розвитку і структурних особливостей. Рівень розвитку свідчить про масштаби і ефективність виробництва. Ефективність агропромислового виробництва, як правило, залежить від величини і складу природних, матеріальних і трудових ресурсів.

Література

1. Борщевский П.П., Прейгер Д.К., Иванух Р.А. и др. Региональная специализация сельскохозяйственного производства Украинской ССР. – К., 1989. – 198 с.
2. Лишеленко В.М. Проблеми аграрної статистики в період становлення ринкових відносин // Проблеми статистики. – К.: 2000. – С. 139-141.
3. Паламарчук М.М., Паламарчук А.М., Язинина Р.А. и др. Территориальная организация агропромышленных комплексов. – К.: Наукова думка, 1985. – 296 с.
4. Пістун М.Д., Гуцал В.О., Провотар Н.І. Географія агропромислових комплексів. – К.: Либідь, 1997. – 196 с.